

37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
Budapest, 2025. április 22–24.
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar

**Az Oroszországi Föderáció információs műveletei az Európai
Unió, illetve annak közös biztonság- és védelempolitikája ellen
Georgiában**

Jelige: Lupus in fabula

Pályamunka lezárásának időpontja: 2024.04.28.

2025.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	2
2. A kutatás relevanciája.....	4
3. Kutatási kérdések.....	4
4. Szakirodalmi áttekintés és kutatási módszertan	5
5. Az Oroszországi Föderáció információs műveletei, a dezinformáció megjelenése a közösségi médiában	9
5.1. Az Oroszországi Föderáció és hibrid műveletei, hadviselése, annak információs szegmense.....	9
5.2. Orosz dezinformáció és nyugatellenes narratívák Georgiában, illetve hatásuk az Európai Unió georgiai megfigyelő missziójára.....	14
5.3. A közösségi média szerepe a dezinformációban	23
6. Diskusszió	25
Függelék	27
Ábrák jegyzéke.....	27
Táblázatok jegyzéke	27
Felhasznált irodalom	27

1. Bevezetés¹

A manapság rendkívül felkapott és divatos „fake news” jelenség a 21. század találmányának tűnhet, azonban ez így közel sem fedí le a valóságot. A magyarul álhírt jelentő angol kifejezés a 19. század végén született, bár a téves, félrevezető és megtévesztő tartalmak terjesztése, mások dezinformálása már a történelem során korábban is jelen volt. A félrevezető hírtartalmakat különböző nevekkal illették, a leggyakoribb a „false news” kifejezés (magyarul szintén álhír, tükörfordításban hamis hír) volt. Kezdetben, a hagyományos sajtóhoz hasonlóan, ezeket az álhíreket nyomtatási technológiával, papír alapon terjesztették.² A rádióhullámok és a rádiós kommunikáció felfedezésével, elterjedésével a 20. század elején új csatornát találtak a téves és félrevezető tartalmak terjesztésére. A körülbelül a 20. század közepétől megjelenő televíziók továbbfejlesztették a megtévesztés lehetőségeit; az audio tartalmak mellett most már vizuális tartalmakkal is élhettek az álhír készítői. A személyi számítógépek (PC), az internet, a közösségi média és a mesterséges intelligencia feltalálásával, terjedésével az álhírek előállítása, minősége, disszeminációja is folyamatosan fejlődik. Napjainkban már nem csak államok és szervezetek, hanem magánszemélyek kezében is megtalálható eszköz az álhír és annak terjesztése. Gondoljunk csak egy téves tartalmakat közlő Facebook, Instagram, vagy X (néhai Twitter) posztra. A posztot megtekintő emberek egy része reagálni fog rá, hozzászól, vagy megosztja saját ismerősei között, nagy valószínűséggel el is hiszi amiről értesült.

A „fake news” egy gyűjtőfogalom, amely a manipulatív, megtévesztő és meggyőzésre törekvő hírtartalmakra utal, azonban a szakirodalomban a szándékos és véletlen félretájékoztatás (disinformation, misinformation), valamint a propagandahírek is megtalálhatók az ilyen manipulatív kommunikációra.³ Jarred Prier, az Amerikai Légierő alezredese egy másik specifikus definíciót fogalmaz meg, mely szerint a „fake news” a „[...] propaganda egy sajátos formája, amely egy hírnek álcázott hamis történetből áll [...]”.⁴ Míg más szakemberek inkább a dezinformáció és az információmanipuláció szakkifejezések használatához ragaszkodnak, mivel ezeket egyrészt pontosabb, másrészt nem átpolitizált definícióknak tartják. Mivel mind a propaganda, mind a dezinformáció a pszichológiai hadviselés részének tekinthető, fegyverként

¹ A Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-23-1-I-NKE-82 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

² „The Real Story of »Fake News«”, é. n., online, Internet, 24. aug. 2023. , Elérhető: <https://www.merriam-webster.com/wordplay/the-real-story-of-fake-news>.

³ Éva Jakusné Harnos, „Fake News and Social Media as Security Risks”, 2020, online, Internet, 3. aug. 2023. .

⁴ Jarred Prier, „Commanding the Trend: Social Media as Information Warfare” *Strategic Studies Quarterly*. 11.4 (2017): 60.

alkalmazva a „fake news” is pszichológiai hadviselésnek számít. Ha a tágabb kategóriát tekintjük, akkor az álhírek használata információs hadviselésnek tekinthető. Maga az információs műveletek alkalmazása pedig a hibrid hadviselés eszköztárában található meg. A hibrid hadviselés az állam több képességéből/eszközrendszeréből áll, ideértve a politikai, katonai, társadalmi, gazdasági és információs képességeket is.

Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) az álhíreket biztonsági kockázatként azonosította, és a szövetség a 2014-es krími annexió óta küzd a dezinformáció ellen. A NATO számos nemzetközi intézménnyel, például az ENSZ-szel, a G7-ekkel és az Európai Unióval (EU) is együttműködik a dezinformáció azonosításának, elemzésének és elhárításának terén.

Az utóbbi időben az EU is tett intézkedéseket; 2016-ban elfogadta az Európai Unió globális stratégiáját (European Union Global Strategy – EUGS), amely elődjével, a 2003-as Európai Biztonsági Stratégiával ellentétben a 3. fejezetben belül már tárgyalja a dezinformáció elleni fellépést. A napirenden belül azonban csak a gyorsabb és következetesebb üzenetküldés, valamint a hamis információk tényszerű cáfolata volt a megnevezett intézkedés, amit inkább a tünetek enyhítéséhez hasonlítanék, mint a betegség meggyógyításához vagy akár megelőzéséhez. Azonban kérdéses, hogy meg lehet-e gyógyítani ezt a betegséget. Lehet-e megelőző intézkedéseket tenni ellene? 2017-ben az EU és a NATO 74 konkrét, közös intézkedést jelentett be politikai szintű együttműködésük megerősítésének érdekében, amelyek a hibrid fenyegetések elleni küzdelemre – egy jelentős része az információs műveletekre, – illetve az ellenállóképesség fejlesztésére összpontosított.⁵ Ezen erőfeszítések ellenére a COVID-19 járvány 2019-es kitörése és a 2022-es ukrajnai háború után az emberek még mindig óriási mennyiségű manipulált, torzításokkal teli információval találkozhatnak nap mint nap. De honnan tudhatják, hogy melyik hírtartalom valódi, és mi az, amit rosszindulatú, az integritást és békét veszélyeztető szándékkal készítettek? Ezért néhány további erőfeszítésre van szükség ahhoz, hogy megvédjük az Európai Unió polgárait, és az euroatlanti integráció irányába elkötelezett országokat attól, hogy külföldi eredetű, különösen orosz dezinformációval félrevezessék őket.

Ezen tanulmány célja egyrészt az, hogy egy esettanulmányon keresztül tárgyalja a dezinformáció európai országokra és KBVP-missziókra gyakorolt hatásait. Másrészt rámutatni azokra a hiányosságokra, amelyeknél intézkedéseket lehetne hozni a dezinformáció EU-ra és

⁵ „A Europe that Protects: Countering Hybrid Threats | EEAS”, é. n., online, Internet, 3 nov. 2023. , Elérhető: https://www.eeas.europa.eu/node/46393_en.

annak közös biztonság- és védelempolitikájára gyakorolt hatásai ellen, illetve a hatékonyabb fellépés érdekében. További célja elemezni az álhírek terjesztésének modern trendjeit, például a közösségi média eszközként való felhasználását az említett kontextusban.

2. A kutatás relevanciája

Számos kutatás foglalkozik a propagandával és a dezinformációval, valamint az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikájának, és közös biztonság- és védelempolitikájának számtalan aspektusát elemzik. Az orosz dezinformációs kampányokkal kapcsolatban is készült már számos elemzés és kutatás. Ezek a tanulmányok azonban az ukrajnai háború kitörése előtt készültek, és többnyire a dezinformáció társadalomra gyakorolt hatására összpontosítottak. Azt is érdemes megjegyezni, hogy a háború kitörése óta a tudósok többnyire az Ukrajna és a nyugati országok ellen irányuló orosz dezinformációra összpontosítottak, kifejezetten a háborús orosz narratívákat elemezték és nem az olyan dezinformációs kampányokat, melyek az EU misszióit támadják. Ezért itt található egy kisebb fejletlen kutatási tér. Ez a tér lehetővé teszi, hogy elemezzem azokat a veszélyeket, amelyeket az orosz dezinformáció jelent a KBVP-missziókra és közvetve az EU-ra nézve.

Az információs hadviselés és dezinformáció elemének vizsgálata napjainkban még aktuálisabb is, mint az előző évtizedben. Azzal, hogy az Oroszországi Föderáció 2022. február 24-én inváziót indított Ukrajna ellen, hosszú idő óta kitört az első szimmetrikus – a háború kezdeti szakaszában gyorsan aszimmetrikusról szimmetrikusra váltott – és jelentős kiterjedésű hibrid háború. Az információs hadviselés erősen jelen van a háborúban, jelentőségét tekintve talán egyenrangú a konvencionális hadviseléssel, azaz a haditechnikai eszközök és katonák használatával is. Ezek az információs műveletek gyors és hatékony kormányzati ellenintézkedéseket igényelnek az általuk okozott károk minimalizálásának érdekében. Az EU-tagállamok, az EU és a partnerországok közötti együttműködés is segíthetne egyrészt a manipulált információk felderítésében, másrészt a társadalom ellenálló képességének, rezilienciájának növelésében (ideértve mind a technikai képességekkel, mind a kognitív képességekkel történő támadás elleni rezilienciát is).

3. Kutatási kérdések

Milyen veszélyt jelent tehát a dezinformáció az Európai Unióra, különösen a közös biztonság- és védelempolitikára? Veszélyesek-e a dezinformációs kampányok Európa stabilitására nézve, vagy inkább marginális, elhanyagolható veszélyt jelentenek, és ezért az EU-nak nem kellene

aggódnia? A háború kitörése után Somogy megyében számtalan helyről hallottam, hogy az oroszok nem veszélyesek, csak a média festi le őket annak. Emiatt úgy gondolom, hogy indokolttá vált feltenni ezt az egyébként evidensnek tűnő kérdést. Hipotézisem szerint a dezinformáció jelentős veszélyt jelent a KBVP-missziókra, könnyen alááshatják az Európai Unió erőfeszítéseit. A témát külön részekre bontottam a kutatásban, amelyek kissé eltérő megközelítésekből próbálnak válaszokat találni a kérdéskörre.

Milyen fenyegetést jelentenek a hibrid műveletek - kiváltképpen az információs műveletek - a KBVP-re és a keretében indított missziókra? Az orosz információs műveletek alááshatják a KBVP-missziók hírnevét és létezését? A KBVP missziók indítása a közös kül- és biztonságpolitika (KKBP) részeként az Unió egyik legjelentősebb eszköze a kihívások és fenyegetések kezelésében. Ezért kulcsfontosságú megakadályozni, hogy az orosz hibrid műveletek ártsanak az EU-s misszióknak. A dolgozat első fejezet része példákat tartalmaz a nyugati országok elleni orosz hibrid műveletekre, kifejezetten az információs műveletekre fókuszálva, valamint azokra az okokra, amelyek miatt ezek szignifikáns fenyegetést jelentenek. Ez a rész egy általánosabb bemutatása az Oroszországi Föderáció információs műveleteinek. Ezzel szemben a második fejezet rész egy esettanulmány Georgiából, amelyben az EUMM Georgiára gyakorolt hatását vizsgálom az orosz dezinformációs kampányoknak, illetve az orosz nyugatellenes narratíva megjelenését az országban. Ebben a részben kerül megválaszolásra miért is veszélyesek az orosz dezinformációs kampányok az EU-ra, misszióira és az euroatlanti integrációra.

A harmadik fejezet részben a közösségi média dezinformációs célzattal történő igénybevételét elemzem, mivel manapság a közösségi média is a dezinformáció terjesztésének platformját képezi. De vajon megváltoztatta a közösségi média a terjesztés folyamatát, a sebességét, vagy a célközönségét, esetleg a manipulált információ alkotóit? Mivel szinte mindenki hozzáfér az internethez, és az emberek rendelkeznek közösségi médiafiókokkal, a manipulált információt készítő és terjesztő szereplők ezeket a platformokat felhasználhatják tartalmaik gyorsabb és hatékonyabb terjesztésére.

4. Szakirodalmi áttekintés és kutatási módszertan

Mint korábban említettem, az álhírek készítése és terjesztése nem új jelenség, azonban a „fake news” csak az ezredforduló után lett fősodró, túlhasznált, úgynevezett „mainstream” kifejezés. Az ilyen dezinformációs műveleteknek kirívó példája a krími annexió. 2014-ben, amikor zöld – egészen pontosan Digital Flora terepmentés – egyenruhába öltözött, erősen felfegyverzett

férfiak elfoglalták Szimferopolt, a Krím-félsziget legjelentősebb városát, Moszkva dezinformációs kampányt indított, amelyben tagadott minden vádat ami szerint orosz részvétel történt, továbbá azt állította, hogy a "kis zöld emberkék" helyi önvédelmi egységek voltak. Hetekkel később Moszkva végül elismerte a meglehetősen nyilvánvaló tény, hogy orosz csapatok kerültek bevetésre a Krím-félszigeten az elszakadásról szóló március 16-i népszavazás előtt.⁶ A kifejezés azonban csak 2 évvel később, a 2016-os amerikai elnökválasztási kampány során vált igazán elterjedté és ekkortájt lett átpolitizálva is.⁷ Ugyanis a választási kampány során az olyan közösségi oldalakon mint a Facebook és a Twitter, elfogult és hamisított történetek sokasága jelent meg, melyek a demokrata jelöltet és a demokrata pártot kifejezetten rossz színben festették le. Donald Trump, a 45. amerikai elnök választásokon elért győzelmét sokan ennek a dezinformációs kampánynak tudták be. A volt elnök maga is gyakran használta a „fake news” kifejezést interjúk során, tweetjeiben, sőt, később még azt is állította, hogy ő találta ki a kifejezést.⁸ Mivel az álhírek használata a 21. században vált széles körben elterjedté, a szakirodalom is leginkább ebben a korszakban készült. A művek között találtam könyveket, folyóiratcikkeket, interjúkat, de rendkívül hasznos jelentéseket és statisztikákat, adatlapokat is. Bár ezeket a publikációkat túlnyomórészt nyugati tudósok írják, találkozhatunk kínai, indiai és orosz kutatókkal is. A nyugati dominancia a művek terén nagy valószínűséggel kapcsolatban van azzal a ténnyel, hogy az oroszok – és a kínaiak – gyakran indítanak dezinformációs kampányokat a nyugati országok ellen.

A témában rendelkezésre álló források jelentős száma miatt szükséges volt szelektálni, így kizárólag európai, illetve a NATO-val és az EU-val kapcsolatban álló szerzők műveit használtam fel. Ez azonban azt is jelenti, hogy a dezinformációról nyugati percepciókat tanulmányoztam, kizárólag az euroatlanti értékrenddel egyező gondolkodásmód és felfogás található meg a tanulmányomban. Ez egyébként nem feltétlenül jelent problémát, hiszen a kutatás témája az álhírek által az Európai Unió közös biztonság- és védelempolitikájára és

⁶ Carl Schreck, „From »Not Us« To »Why Hide It?«: How Russia Denied Its Crimea Invasion, Then Admitted It” *Radio Free Europe/Radio Liberty*. , 17:01:50Z, szak. Russia, online, Internet, 30 szept. 2023. , Elérhető: <https://www.rferl.org/a/from-not-us-to-why-hide-it-how-russia-denied-its-crimea-invasion-then-admitted-it/29791806.html>.

⁷ A fake news/álmír kifejezés erősen átpolitizált, valamint a szakértők szerint pontatlan és képtelen a probléma komplexitását leírni, emiatt olyan precízebb és szakmaibb kifejezések használatát tartják célravezetőnek, mint a dezinformáció és az információ manipuláció. Így dolgozatomban a 3. fejezettől kezdve én is a pontosabb, szakmailag megfelelőbb dezinformáció kifejezésre fogok szorítkozni.

⁸ Neil Frankland, „Donald Trump takes credit for »fake news«, dictionary disputes”, é. n., online, Internet, 30 szept. 2023. , Elérhető: <https://thenewdaily.com.au/news/world/2017/10/09/donald-trump-fake-news/>.

ezáltal az EU-ra, az európai államokra jelentett veszélyekről szól. Az alábbiakban a - véleményem szerint - kiemelkedő jelentőséggel bíró források láthatók.

Mindenekelőtt az EUGS és az Európai Unió globális stratégiája: Három év elteltével, előre tekintve (European Union Global Strategy: Three Years on, Looking Forward) című dokumentumokat kell megemlíteni. Az EUGS-ben az EU stratégiai kommunikációjának javítása kerül kiemelésre, amely a már említett gyorsabb és következetesebb üzenetközvetítésből és a dezinformáció tényszerű és gyakori cáfolatából áll. Ez utóbbi egy 2019-es elemzés, amelyet az EUGS szerzői készítettek. Alapvetően az EUGS végrehajtásának összefoglalása, jelentősége a tanulmányomhoz pedig a dezinformáció elhárításáról szóló fejezetből származik. A dokumentum örömmel fogadja az Európai Külügyi Szolgálat (EKSZ) keretében létrehozott 3 stratégiai kommunikációs munkacsoport - a Kelet-, a Nyugat- és a Dél-Balkán - létrehozását, amely jelentősen hozzájárult a sikeres stratégiai kommunikációhoz és a dezinformáció elleni küzdelem hatékonyabbá tételéhez. A munkacsoportoknak – amelyek az Európai Tanács 2015. március 19-20-i ülésének egyik következtetésekként jöttek létre, hogy az EU hatékonyabban léphessen fel az orosz dezinformációs kampányokkal szemben – van egy jelentős projektjük: az "EUvsDisinfo" elnevezésű weboldal. A keleti stratégiai kommunikációs munkacsoport (East StratCom Task Force) által szerkesztett weboldal a dezinformációs kampányok eseteinek, cikkeknek, tananyagoknak, valamint hang- és videótartalmaknak egy nagy adatbázisa. A szakértők munkája elsősorban az EU keleti szomszédjaira, a keleti partnerség országaira, köztük Ukrajnára, Moldovára és Grúziára fókuszál.⁹

Az esettanulmányhoz elkészítéséhez egy olyan államot választottam, ami a keleti partnerségben részt vesz, illetve ahol 2008 óta egy KBVP-misszió működik: Grúzia és az ott működő KBVP-misszió, az Európai Unió grúziai megfigyelő missziója (EUMM Georgia)¹⁰. Ez az ország egyike azoknak, amelyek az orosz dezinformációs kampányok gyakori nyomása alatt állnak, ezért ideális alanyként szolgál a kutatáshoz. Így a kutatásomhoz a georgiai orosz dezinformációval kapcsolatos cikkeket, kutatásokat és statisztikákat kerestem. Három tudományos cikk adja az esettanulmány keretét: Tamar Gamkrelidze "Georgia's external frontier on Russia sedimented and unmalleable: engagement politics and the impact of the three-tier warfare" munkája, Ralph S. Clem, Erik S. Herron és Ani Tepnadze "Russian Anti-

⁹ „About” *EUvsDisinfo*. , é. n., online, Internet, 1 okt. 2023. , Elérhető: <https://euvsdisinfo.eu/about/>.

¹⁰ Grúzia körülbelül egy évtizeddel ezelőtt kérvényezte a magyar kormányt, hogy a kifejezést cserélje a „Georgia” elnevezésre. Magyarországon a Grúzia és Georgia elnevezés is helytálló, a köznyelvben a Grúzia az elterjedt. Azonban a nemzetközi szakirodalomban Grúziát Georgiának nevezik és az ENSZ-ben is Georgia néven szerepel az ország, emiatt a dolgozatomban további részeiben kizárólag Georgiaként fogok rá hivatkozni.

Western Disinformation, Media Consumption and Public Opinion in Georgia", című kutatása, valamint a Nino Machurishvili által írt "Prospects of the EU's Common Foreign and Security Policy and Russia's Disinformation Campaign in the South Caucasus". Az első az Oroszország-Georgia elkötelezettségi politika elemzése az államközi kapcsolatok, valamint a Kreml háromszintű hadviselésének összefüggésében, amely az úgynevezett borderisation-ból, a kiberhadviselésből és a dezinformációs hadviselésből áll. A második cikk az orosz dezinformációt elemzi Georgiában korábbi kormányellenes tüntetések keretében. A harmadik egy esettanulmány az orosz dezinformációból Georgiában, valamint bemutatja Oroszország nyugatellenes narratíváját. Ez az esettanulmány különösen hasznos a kutatásom szempontjából, mivel jellemzi a 2010-es évek végén az Oroszországi Föderációval kapcsolatban álló sajtók, illetve az oroszbarát georgiai politikusoktól és sajtótól származó különböző összeesküvés-elméleteket, továbbá az orosz dezinformációs kampányok hatását a georgiai állampolgárokra. Georgiai kutatóintézetek felmérései szerint az orosz dezinformációs kampányok mérsékelten sikeresek a georgiai lakosság egyes részeiben. Az én tanulmányom itt nyeri el relevanciáját: Milyen veszélyeket jelentenek ezek a dezinformációs kampányok a KBVP-missziók – különösen az EUMM Georgia – és az Európai Unió számára? Egyáltalán jelentős-e a veszély, vagy inkább marginális? Hogyan változtatta meg a közösségi média a dezinformáció lehetőségeit, és ez a változás vajon nehezebbé vagy könnyebbé teszi a dezinformáció elleni küzdelmet? Tanulmányomnak ezen kérdések biztosítják a keretét.

A kutatás megkezdésekor egy alapos internetes keresést végeztem, ahonnan a kutatás elvégzéséhez szükséges információkat összegyűjtöttem. Módszertanilag a kutatás olyan kvalitatív elemzési technikákra épül, mint a dokumentum- és tartalomelemzés, illetve az esettanulmány. Az elemzés elkészítéséhez először is összegyűjtöttem egy meglehetősen széles körű szakirodalmi válogatást, amelyet főként az Európai Unió, az Unióhoz köthető tudósok és kutatók folyóiratcikkei, könyvei, valamint az EU-t, annak külkapcsolatait és az orosz dezinformációt tanulmányozó kutatók által írt internetes bejegyzések, jelentések, adatlapok és dokumentumok képeznek. A dolgozat megírásához elsődleges és másodlagos angol, magyar és a dolgozat témája miatt grúz nyelven írt forrásokat egyaránt felhasználtam. A 2022. február 24-i ukrajnai orosz invázió előtti és utáni szakirodalmat gyűjtöttem össze, hogy össze tudjam vetni történt-e valami változás a narratíva terén Georgiában.

Az összegyűjtött információk alapján meghatároztam, hogy igaz-e a korábban felállított hipotézisem, vagyis az, hogy a dezinformáció meglehetősen jelentős fenyegetést jelent az Európai Unióra és annak közös biztonság- és védelempolitikájára nézve. A kutatási kérdések és

az azokra adott válaszok segítettek az elemzés könnyebb véghezvitelében, illetve annak ismertetésében, hogy a téma manapság is aktuális és releváns, a korábbiakhoz képest talán még jobban is.

5. Az Oroszországi Föderáció információs műveletei, a dezinformáció megjelenése a közösségi médiában

A közös kül- és biztonságpolitika lényegében az EU külpolitikája, ezen külső fellépések elsősorban a biztonsághoz és védelemhez, a kereskedelemhez és a segélyezéshez kapcsolódnak. Bár az Európai Politikai Együtműködésből ered, a KKBP-t az 1993-as Maastrichti Szerződés, más néven az Európai Unióról szóló szerződés hozta létre az Európai Unió három pilléréből a másodikként. Legfőbb eszköze, a közös biztonság- és védelempolitika – amely pedig a Nyugat-európai Unióhoz vezethető vissza – 2009-ben, a Lisszaboni Szerződéssel került be a KKBP keretrendszerébe.¹¹ A KBVP segítségével az EU az ENSZ Alapokmányában lefektetett alapelvekkel összhangban katonai és polgári missziókat tud bevetni a válságövezetekbe a konfliktusok eszkalációjának megelőzése – illetve kialakulása, – a béke fenntartása és a nemzetközi biztonság növelése érdekében. Ezen három alapelv a pártatlanság, az erőszak alkalmazásának tilalma az önvédelem és a mandátum védelmének kivételével, valamint a részvevő felek konszenzusa.¹² Oroszország nyugatellenes narratívájának és dezinformációs kampányainak van befolyása Európa egyes országaiban, valamint a 21. században több hibrid műveletet is elindított Európában és a környező régiókban. Milyen veszélyeket jelent az orosz hibrid hadviselés és annak információs szegmense az EU békefenntartó műveleteire, misszióira? A közösségi média könnyebbé tette, miben változtatta meg az orosz dezinformáció terjesztését? A tanulmányom megpróbál választ találni ezekre a kérdésekre, és bebizonyítani, hogy az orosz dezinformáció és információs hadviselés tényleg veszélyes a missziókra, az EU-ra, és a nyugati értékrendre.

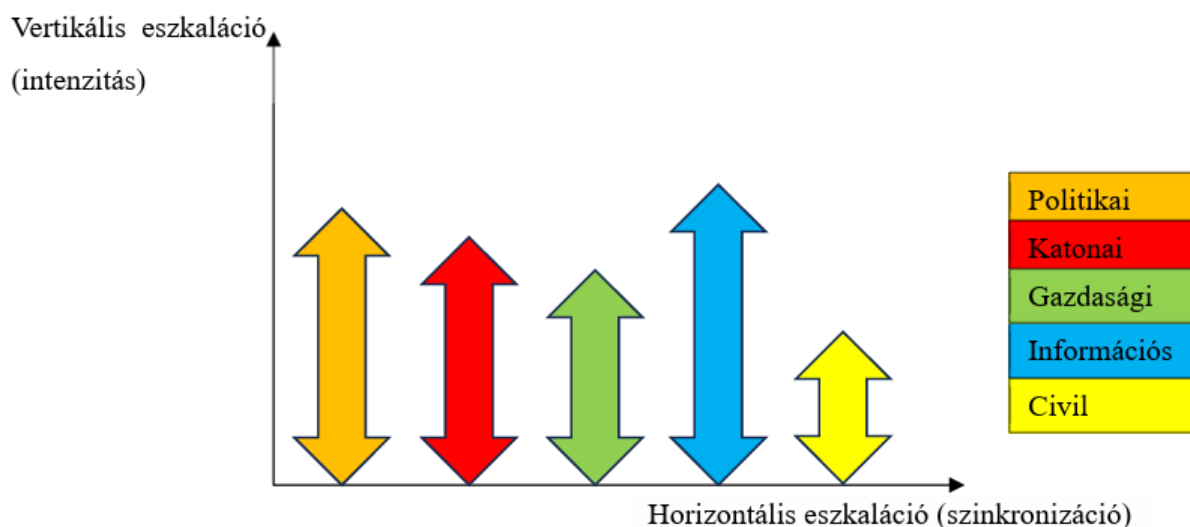
5.1. Az Oroszországi Föderáció és hibrid műveletei, hadviselése, annak információs szegmense

¹¹ „The shaping of a Common Security and Defence Policy | EEAS”, é. n., online, Internet, 12 okt. 2023. , Elérhető: https://www.eeas.europa.eu/eeas/shaping-common-security-and-defence-policy_en.

¹² „Principles of peacekeeping” *United Nations Peacekeeping*. , é. n., online, Internet, 12 okt. 2023. , Elérhető: <https://peacekeeping.un.org/en/principles-of-peacekeeping#:~:text=Consent%20of%20the%20parties,-UN%20peacekeeping%20operations&text=This%20requires%20a%20commitment%20by,carry%20out%20its%20mandated%20tasks>.

Napjainkban a legtöbb konfliktus hibrid háború, azonban a kifejezés a Krím 2014-es orosz annektálása után vált ismertté és széles körben elterjedt. A „hibrid hadviselésnek” nincs egységesen elfogadott és pontos definíciója, sőt a jelentése is változó némileg. Kezdetben úgy vélték, hogy a nem állami szereplők alkalmazzák úgy, hogy a hadviselés hagyományos és nem hagyományos eszközeit egyszerre vetik be nem katonai műveletekkel egyetemben. A műveleti módok és eszközök horizontálisan kiterjeszthetők, ami elméletben lehetővé teszi, hogy a gyengébb, nem állami szereplő aszimmetrikus előnyökre tegyen szert a katonailag egyértelműen fölényben lévő, állami szereplővel szemben. A nem állami szereplő esetében, a hatalmi eszközök horizontális kiterjesztésében, elsősorban az összehangolt terrorizmust és a szervezett bűnözést, a jogi hadviselést és az információs hadviselést találjuk. Ezzel szemben a hibrid hadviselést alkalmazó állami szereplő az államhatalom valamennyi eszközéhez hozzáfér. Az állami szereplő összehangolhatja és egymással szinkronizálhatja hatalmi eszközeit, ami szinergikus hatást fejt ki – vagyis nagyobb lesz az együttesen bevetett eszközök hatékonysága, mint ugyanazon eszközök külön-külön történő bevetése esetén. A 2014-es orosz műveletek a Krími annexió során iskolapéldaként mutatják be ezt a szinergikus hatást, illetve ekkortól lett a hibrid hadviselés alkalmazásával megbélyegezve Oroszország.¹³ Az állami hatalom eszközei egy vízszintes és egy függőleges tengely mentén eszkalálhatók és de-eszkalálhatók a bevetés során, ahol az előbbi az eszközök közötti szinkronizáció mértékét jelenti, míg utóbbi a bevetett eszközök intenzitásának mértékét. (1. ábra)

¹³ Erik Reichborn-Kjennerud és Patrick Cullen, „What is Hybrid Warfare?” 4 p. (2016): 1–2, online, Internet, 15 okt. 2023. , Elérhető: <https://nupi.brage.unit.no/nupi-xmlui/handle/11250/2380867>.

1. Ábra: Az állam eszközrendszereinek alkalmazása hibrid hadviselés során (Saját szerkesztés Reichborn-Kjennerud, Erik & Cullen, Patrick *What is Hybrid Warfare?* című műve alapján)

Az Európai Bizottság Közös Kutató Központja (Joint Research Centre) 2021-ben egy újabb modellt készített el a hibrid hadviselésről. A modelljükben ők már 13 területet határoztak meg, amit szükségesnek ítélnék, ugyanis érvelésük szerint ha összeolvasztanánk őket, akkor az esettanulmányaikban szereplő probléma komplexitását már nem tudnák bemutatni. Egy tájékoztató jellegű táblázatba pedig belefoglalták a potenciális hibrid fenyegetéseket, a feltételezhetően érintett területekkel együtt. Azonban hangsúlyozták, hogy ezek a területek szorosan kapcsolódnak egymáshoz, így elképzelhetőek több helyen is átfedések, a hibrid fenyegetések pedig fejlődhetnek, így megjelenhetnek olyan eszközök, műveletek, amiket még nem vettek észre, vagy manapság még nem léteznek. Tehát ebben a megközelítésben információs területről, doménról beszélhetünk információs eszköztár helyett.¹⁴ A Georgiában alkalmazott orosz hibrid hadviselésnek a – kutatás szempontjából – releváns elemeit az alább látható táblázat tartalmazza. (1. táblázat)

A hibrid hadviselés információs eszközrendszere	
Konkrét eszközök	A tér amire hat
Infrastruktúra elleni fizikai műveletek	Infrastrukturális, gazdasági, kibertér, űr, katonai, információs, társadalmi, közigazgatási

¹⁴ Patrick Cullen és mtsai., „The landscape of Hybrid Threats: A Conceptual Model (Public Version)” *JRC Publications Repository*. , 22 febr. 2021 26–32, online, Internet, 8 nov. 2023. , Elérhető: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC123305>.

Kiberműveletek	Infrastrukturális, űr, kibertér, társadalmi, közigazgatási, katonai
A diaszpórák befolyásolása	Politikai, diplomáciai, társadalmi, kulturális, hírszerzési, információs
Kulturális csoportok és think tankek finanszírozása	Társadalmi, kulturális, politikai, diplomáciai
A politikai diskurzus manipulálása a társadalom polarizálásának érdekében	Társadalmi, kulturális, politikai, jogi
Zavarodottság és ellentmondásos narratívák teremtése	Társadalmi, Információs, diplomáciai
Politikai szereplők és vezetők lejáratása, illetve támogatása	Politikai, közigazgatási, társadalmi
Bevándorlás befolyásolásra történő kihasználása	Politikai, társadalmi
A sajtó irányítása	Információs, infrastrukturális, társadalmi, kulturális
Dezinformációs kampányok és propaganda	Társadalmi, információs, politikai, kibertér, kulturális, közigazgatási
Elektronikai műveletek	Űr, kibertér, infrastruktúra, gazdasági, katonai

1. Táblázat: Orosz információs eszközrendszerek bevetése Georgiában (Saját szerkesztés Patrick Cullen és mtsai. *The landscape of Hybrid Threats: A Conceptual Model* című mű nyilvános verziója alapján)

Az orosz hibrid hadviselést a katonai erő rejtett és minimalizált alkalmazása, valamint lakosság-központúsága jellemzi. A katonai bevetés helyett inkább az információs szegmens (pl. kibertámadások és információs kampányok) alkalmazását részesítik előnyben. Ezen műveletekhez számos szereplő járul hozzá, többek között az orosz vezetők és elit finanszírozta média, a megvesztegetett európai agytrösztök, internetes trollok, botok és kiberbűnözők. A legjelentősebb oroszpartí médiaorgánumok az államilag finanszírozott RT (korábban Russia Today), a Szputnyik és a TASZSZ.¹⁵ A Jevgenyij Prigozsinnal alapított és vezetett Glavset, (Internetkutató Ügynökség)¹⁶ 2013-as megalakulásától 2023-as megszűnéséig szintén részt vett az információs műveletek kivitelezésében. Az oroszok megpróbálják a narratívák harcát a Kreml igényeinek megfelelően alakítani, és különféle embercsoportokat célozva arra késztetni őket, hogy a dezinformáció hatására még az objektív igazságokat is megkérdőjelezzék.

¹⁵ Christopher S. Chivvis, *Understanding Russian* (RAND Corporation, március 22, 2017) 2–5, online, Internet, 16 okt. 2023. , Elérhető: <https://www.rand.org/pubs/testimonies/CT468.html>.

¹⁶ Az Internetkutató Ügynökség a dolgozat írásának pillanatában már nem létezik, mivel a Wagner-csoport 2023. június 23-24-i lázadását követően megszűnt.

Legsikeresebbnek mondhatók ezen törekvések a gyenge jogállami tulajdonságokkal és korrupcióellenes intézkedésekkel rendelkező országokban, de nagy veszélyben vannak azok az államok is, ahol a társadalom egy része oroszbarát, vagy Moszkvához hasonló, esetleg azzal egyező nézeteket vall. Az orosz információs hadviselés a kognitív képességek felhasználása mellett technikai képességeket is alkalmaz, mint például a kritikus infrastruktúrák fizikai megsemmisítését és enyhébb személyi számítógépek, informatikai rendszerek elleni kibertámadásokat. Az elmúlt évtizedből elég sok orosz információs műveletet lehetne idézni, amelyekből látni, hogy milyen szignifikáns fenyegetést jelentenek a nyugati demokráciák és társadalmak békéjére, integritására és biztonságára. Elsőként a legjelentősebbek közül: a Krím 2014-es annektálása, ahol megjelentek a híres és hírhedt "kis zöld emberkék". Persze Oroszországnak semmi köze sem volt a félszigeten zajló eseményekhez egészen a márciusi elszakadási népszavazásig, amikor is beismerésre került, hogy valóban bevetésre került az orosz fegyveres erők több egysége. A 2016-os amerikai választások idején a Glavset a Twitteren folytatott egy információs kampányt, mely a republikánusokat és jelöltjüket pozitív, míg a demokratákat és jelöltjüket negatív képben festette le. Ezek az orosz kötődésű tweetek jelentős figyelmet és megrökönyödést keltettek; a kutatók és a kormányzat nyomozói széles körben és gyorsan elkezdtek dokumentálni, elemezni őket. Az amerikai lakosságnak azonban mindösszesen körülbelül 1%-a volt kitéve ezeknek, és ez a kitétség is nagyrészt a magukat erősen republikánusnak minősítő szavazók körében összpontosult.¹⁷ Végül pedig a kibertámadásokról sem szabad megfeledkezni, amelyek közül a legnépszerűbbek a zsarolóvírussal elkövetett támadások, amelyeket az utóbbi időben gyakran kórházak ellen hajtottak végre. Például 2020 őszén számos amerikai kórházat ért zsarolóvírus-támadás. A támadások a kórház informatikai rendszerében tárolt információt támadták: a vírusok titkosították a számítógépeken tárolt adatokat, és a kórházaknak átmenetileg fel kellett függeszteniük a betegellátást és a nem életmentő beavatkozásokat. Ezek a zsarolóvírusos támadások tehát súlyos fizikai károkat, akár emberi halált is okozhatnak. Nemcsak Amerikában, hanem Európában is volt rá több példa, az egyik pedig halálos áldozattal járt: ugyanebben az évben Németországban egy nő meghalt, mivel a sürgősségi ellátás érdekében felkeresett kórházat zsarolóvírus-támadás érte.¹⁸

¹⁷ Gregory Eady és mtsai., „Exposure to the Russian Internet Research Agency foreign influence campaign on Twitter in the 2016 US election and its relationship to attitudes and voting behavior” *Nature Communications*. 14.1 (2023): 2–5.

¹⁸ Ellen Nakashima és Jay Greene, „Hospitals being hit in coordinated, targeted ransomware attack from Russian-speaking criminals” *Washington Post*. , 29 okt. 2020, online, Internet, 16 okt. 2023. , Elérhető:

E fejezet zárásaként kijelenthető, hogy az orosz információs műveletek jelentős fenyegetést jelentenek a nyugati társadalmakra nézve. Kognitív képességeik kevésbé fenyegetik a nyugati országokat, mint a posztszovjet államokat, a demográfiai kisebbségekkel és Moszkváéhoz hasonló nézettel rendelkező társadalmakat. A nyugati államoknak leginkább a külső szemlélőben alkotott képét, az országok reputációját sérthetik, valamint rossz szándékkal félremagyarázhatják cselekedeteiket. Ezzel szemben a fizikai képességek minden államra jelentős fenyegetést jelentenek. Az orosz kiberbűnözők tehetségesek, újabban pedig rengeteg kifinomult és pusztító hatású kibertámadást hajtanak végre. Ezen okok eredményeképpen fontos tanulmányozni az orosz információs műveleteket és intézkedéseket hozni ellenük.

5.2. Orosz dezinformáció és nyugatellenes narratívák Georgiában, illetve hatásuk az Európai Unió georgiai megfigyelő missziójára

A 2008-ban indított EUMM Georgia egy fegyvertelen polgári megfigyelő misszió Georgia területén, amelynek céljai közé tartozik a béke, stabilitás és biztonság fenntartása az országban, annak megakadályozása, hogy az ellenségeskedés visszatérjen a georgiai kormányzat és a két szeparatista, az Oroszországi Föderáció által támogatott Abházia és Dél-Oszétia között. (2. ábra) Mint minden missziónak, ennek is van egy mandátuma, amely meghatározott idő elteltével lejár és szükséges meghosszabbítani. A meghosszabbítás lehetősége pedig nagy mértékben függ a fogadó ország róla alkotott képétől, az ottani hírnevétől. Az EUMM-t kevesebb támadás éri, mint az EU georgiai delegációját, azonban a szeparatista államok vezetői és az oroszok gyakran kifogással illetik, mivel szerintük nem eléggé semleges a misszió, sőt esetleg nyíltan Georgia pártját fogja. Bár ezek a vádak nem igazán jelentősek, a COVID-19

pandémia idején az EUMM-t olyan súlyos vádakkal is illették, mint például népirtásban való közreműködés. Oroszország gyakran indít dezinformációs kampányokat Georgiában azzal a

2. *Ábra: Georgia és a két szeparatista állam. A misszió mandátuma az ország egész területére kiterjed, azonban a szeparatista vezetők mindmáig megtiltották az ő általuk ellenőrzött területre a belépést. Georgiát a két szeparatista államtól a 2008-ban meghúzott közigazgatási határvonal választja el – ezek nemzetközileg el nem ismert, de facto határok. (Saját szerkesztés)*

céllal, hogy növelje befolyását és csökkentse az euroatlanti integráció iránti támogatottságot a grúz társadalomban. Ennek érdekében más, az EU-val vagy az Egyesült Államokkal kapcsolatban álló intézményeket és történelmi, aktuális eseményeket is célba vesznek, hogy bebizonyítsák: a Nyugat és értékrendje veszélyt jelent a grúz hagyományokra és kultúrára.¹⁹

A 2008-as grúz-orosz háborút követően az országban betiltásra kerültek az oroszpartí médiaorgánumok, civil szervezetek és pártok. Oroszország a számára kedvezőtlen döntés megbosszulására különféle hibrid jellegű támadásokat indított. 2012-ben, amikor a Georgiai Álom párt hatalomra került, a két állam közötti feszültség enyhítése érdekében az országban ismét megnyílt a politikai tér az oroszbarát politikai pártok, civil szervezetek és médiaorgánumok előtt, amely következményeként az oroszbarát narratíva visszatért a politikai életbe. A kormányzat reménykedett a két ország kapcsolatának normalizálódásában és Oroszország barátságos viselkedésében, azonban a támadások három téren folytatódtak: a határsértések, a kibertámadások és végül a dezinformáció terén.²⁰ A dezinformációs

¹⁹ Ofer Fridman, Virginie Baudais, és Givi Gigitashvili, „Enhancing the capabilities of CSDP missions and operations to identify and respond to disinformation attacks” (2023): 10.

²⁰ Nino Machurishvili, „Prospects of the EU’s Common Foreign and Security Policy and Russia’s Disinformation Campaign in the South Caucasus” *Studia Europejskie - Studies in European Affairs*. 25.1 (2021): 141.

kampányoknak több különböző alanya, eltérő állítása és forrása van, azonban mindig közös bennük a nyugatellenes, gyakran oroszbarát narratíva. A leggyakoribb példákat fentebb látható táblázat mutatja be. (2. táblázat)

A dezinformációs kampány		
Forrása	Tárgya	Állítása
Oroszország, Szeparatista KGB, Oroszországi médiaorgánum, Georgiai médiaorgánum	Lugar Kutatóintézet	A laboratórium biológiai fegyvereket fejleszt, megsérti a Biológiai- és Toxinfegyver Tilalmi Egyezményt, emberkísérleteket hajt végre
Politikai pártok, Oroszországi médiaorgánumok	Szír menekültek és az Európai Unió	Az EU integráció kötelezné Georgiát a szír menekültek befogadására, táborok létesítésére
Oroszország, Georgiai médiaorgánumok	Törökország és a NATO	A NATO tagság következtében a török haderő bevonása Georgiába és katonai bázist is létesítene az országban
Szeparatista KGB, Oroszországi médiaorgánumok	Az EUMM provokációi és ellenséges törekvései	Az EUMM a dél-oszétiai lakosság kiirtásában segíti a Lugar laboratóriumot, a grúzoknak légifelderítésben segít Dél-Oszétiában, inzultálja Dél-Oszétia vezetőit
Oroszország, Oroszországi médiaorgánumok	A "Nyugat" és a keleti partnerségben részt vevő államok	A ruszofóbia teret nyert és a Nyugat meg akarja semmisíteni Oroszországot, a szomszédos államokban oroszellenes megmozdulásokat szervez

2. Táblázat: A leggyakoribb orosz dezinformációs kampányok (Saját szerkesztés)

A Lugar Kutatóintézetet 2013-as megalapítása óta támadások érik. A leggyakoribb vádak között a Biológiai- és Toxinfegyver Tilalmi Egyezmény megsértése és a rovarok biológiai fegyver hordozójaként való kifejlesztése szerepel. Az állítások hazugságnak bizonyultak egy 17 országból érkező szakértői csoport szerint, akik egy nemzetközi ellenőrzés során megvizsgálták a laboratóriumot. Oroszország nem vett részt benne, azt állítva, hogy ez egy Georgia által megrendezett, propagandaakció volt, hogy elrejtse valódi törekvésük és szándékuk. Később

Oroszország követelte, hogy a laboratórium engedjen be egy kizárólag oroszokból álló szakértői bizottságot – kifejezetten a laboratórium amerikai kutatórészlegébe, – hogy megvizsgálják tényleg nincs-e odabent tömegpusztító fegyver.²¹ Ez a dezinformációs kampány megpróbál bizalmatlanságot kelteni az USA és szövetségesei ellen, azt állítva, hogy titokban olyan kísérleteket végeznek, amelyek veszélyesek a grúz társadalomra.

A szíriai menekültek 2017-ben váltak az orosz dezinformáció tárgyává, miután Sebastian Kurz volt osztrák külügyminiszter a migrációs útvonalakon – köztük Georgiában, – menekülttáborok létesítéséről spekulált egy interjú során. Davit Tarkhan-Mouravi oroszbarát georgiai politikus megjegyezte, hogy Georgia nem ideális hely a menekültek számára, ezzel mintegy kijelentve, hogy Kurz elmélete az EU hivatalos álláspontja.²² A Szputnyik és az oroszbarát georgiai médiumok hangoztatták, hogy a Nyugattal való kapcsolatok erősítése megkövetelné, hogy Georgia befogadja a Közel-Keletről és Észak-Afrikából érkező menekülteket. Ez a kampány a grúz társadalom szegénységéből, a belső menekültektől és a bevándorlástól való félelemből táplálkozik.²³

A harmadik kampány a legegyszerűbb mind közül: azt állítja, hogy ha Georgia NATO-taggá válik, Törökország bevonul fegyveres erejével és katonai támaszpontot létesít az ország területén. Utóbbi kampány a török beavatkozástól való georgiai félelemre és a két ország közti múltbeli feszültségekre épül.²⁴

Az EUMM is dezinformációs kampányok tárgya volt, amelyek általában ad hominem támadások vagy az előbbiekhöz képest még kevésbé reális állítások voltak. A legnevesebb történetek közt olyan található mint: az EUMM népirtás végrehajtásában és biológiai, élőanyag begyűjtésében²⁵ segített a Lugar laboratóriumnak; valamint nem vette észre és nem jegyezte fel

²¹ Tamar Gamkrelidze, „Georgia’s external frontier on Russia sedimented and unmalleable: engagement politics and the impact of the three-tier warfare” *Journal of Contemporary European Studies*. 31.2 (2023): 547–549.

²² „თარხან-მოურავი: ისეთი განცდა მაქვს, რომ სეზასტიან კურცის არ ესმის რა ვითარებაა საქართველოში”, 6 márc. 2017, online, Internet, 25 okt. 2023. , Elérhető: <https://ipress.ge/news/politika/tharkhan-mouraviisethi-gan>.

²³ MIGREUROP, „Georgia” *MIGREUROP*. , 25 okt. 2023, online, Internet, 26 okt. 2023. , Elérhető: <https://migreurop.org/article2195.html>.

²⁴ Ralph S. Clem, Erik S. Herron, és Ani Tepnadze, „Russian Anti-Western Disinformation, Media Consumption and Public Opinion in Georgia” *Europe-Asia Studies*. (2023): 12–14.

²⁵ КГБ Проо, „20 мая 2020 — КГБ Проо”, 20 máj. 2020, online, Internet, 4 nov. 2023. , Elérhető: <https://kgbruo.org/press-soobshhenie-2/>.

a közigazgatási határvonal környékén Dél-Oszétia felé irányuló géppuskaröze²⁶; továbbá pilóta nélküli légi járműveket biztosított Georgiának, hogy az a szeparatista KGB és az orosz Szövetségi Biztonsági Szolgálat (Federalnaja szlusba bezopasznosztyi Rosszijszkoi federacii – FSZB) egységeit, állásait felderíthesse és megfigyelhesse. A népiítés történet a COVID-19 világjárvány idején jelent meg, amikor is bekapcsolódott a már megszokott „tömegpusztító fegyvereket fejlesztő és emberkísérleteket végző” Lugar laboratórium narratívába. A személyeskedések sorozata is, hasonlóan a többi kampányhoz, a misszió megindításától kezdve zajlik, a misszió vezetői ellen, amikor azok nem pozitív visszhangot keltő kijelentést tesznek a két szeparatista területre és vezetésére.²⁷ Ilyen történet nemrég, 2020-ban, amikor Dél-Oszétiában élelmiszerhiány alakult ki az Eurázsia Gazdasági Unió áruszállítási szabályainak bevezetése miatt. Kate Fearon, ideiglenes misszióvezető egy interjú során megjegyezte, hogy az Oroszország által bevezetett szabályozások fokozták a már alaplól is nehéz helyzetét a helyieknek.²⁸ A dél-oszétiai vezetés később kifogásolta a kijelentéseket, mivel szerintük ezzel Fearon hamisan vádolta meg őket, illetve a hatáskörén túlmutató dolgokba próbál beavatkozni.

Az EUMM – magához az EU-hoz és a NATO-hoz hasonlóan, – már küzd az orosz dezinformációs kampányok ellen: gyakran nyilatkozatokat tesz, melyekben megcáfolja az oroszok kijelentéseit, valamint sűrű látogatásokat tesz a helyi lakosságnál, hogy eloszlassa az befolyásolási törekvések hatására felmerülő kétségeket. Azonban Georgiában a lakosság elsősorban televízió keresztül tájékozódik, és csupán másodsorban az interneten keresztül – ezt 2019-ben a georgiai Caucasus Research Resource Center (CRRC), 2020-ban a Transparency International által végzett felmérés is megerősítette és bár az internet népszerűsége mint elsődleges forrás növekszik, még mindig elenyésző a TV-hez képest.²⁹ Ennek tudatában az oroszparti sajtó elsősorban televízió szólítja meg az embereket (Imedi TV, Obieqtivi) és terjeszti egyrészt az orosz dezinformációt, másrészt összeesküvés-elméleteket, amelyeket gyakran maga gyárt. A georgiai vezetés is észlelte, hogy a televízió keresztül lehet

²⁶ КГБ РЮО, „8 ноября 2019 — КГБ РЮО”, 8 nov. 2019, online, Internet, 4 nov. 2023. , Elérhető: <https://kgbruo.org/zayavlenie-6/>.

²⁷ Fridman, Baudais, és Gigitashvili, „Enhancing the capabilities of CSDP missions and operations to identify and respond to disinformation attacks” 9–12.

²⁸ „ქეით ფიერონი - ევროკავშირის სადამკვირვებლო მისიისთვის გამოწვევა, ადგილზე ჩვენი წარმომადგენლობა შევინარჩუნოთ, რათა საქართველოს მოსახლეობამ იცოდეს, კვლავ აქ ვართ და ვპატრულირებთ” *ITV*. , é. n., online, Internet, 4 nov. 2023. , Elérhető: <https://1tv.ge/news/qeit-fieron-i-evrokavshiris-sadamkvirveblo-misiistvis-gamowvevaa-adgilze-chveni-warmomadgenloba-shevinarchunot-rata-saqartvelos-mosakhleobam-icodes-kvlav-aq-vart-da-vpatrulirebt/>.

²⁹ „Georgian Media Environment in 2016-2020” *საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო*. , é. n., online, Internet, 4 nov. 2023. , Elérhető: <https://transparency.ge/en/post/georgian-media-environment-2016-2020>.

megszólítani a legtöbb embert, bár egy georgiai kutatás szerint további hangsúlyt kellene helyeznie a televízió használatára a stratégiai kommunikációban.³⁰ Az EUMM-nek szintén igénybe kellene vennie a televíziót az euroatlanti értékek népszerűsítésére és bemutatására, ezzel hatékonyabban küzdve az orosz dezinformációs kampányok ellen.³¹

Végül pedig tekintsük meg változott-e Moszkva narratívája Georgiában, mióta kitört az ukrajnai háború. A 2022. február 24-én megindított orosz offenzívát szinte az egész világ elítélte, a nemzetközi politika több meghatározó szereplője is szankcionálta Oroszországot, az orosz elit tagjait, valamint rengeteg külföldi vállalat elhagyta Oroszországot tiltakozásuk kifejezéséeként. Bár Oroszország nem ment tönkre ezek következményeként, az életminőség jelentősen romlott, illetve az orosz ipar gyengeségét a kivonulások és szankciók tovább fokozhatták. A külföldre – akár az EU-ba – emigrált oroszokat is sújtották a szankciók, amit Leonid Gozman orosz ellenzéki politikus is kifogásolt.³² A háború kitörése után felerősödött a Kreml ruszofóbiát hangoztató narratívája, például az előbb említett szankciókat is felhasználja hivatkozási alapul és hangoztatja, hogy a világ összefogott Oroszország ellen és kizárólag Vlagyimir Putyin orosz elnök mentheti meg az orosz népet a pusztulástól.³³ Oroszország ezen dezinformációs kampánya – melyet egyébként számos nemzetközi fórumon és országban terjesztetni próbál, – áldozatként mutatja be az agresszor országot. 2023 márciusában még az ENSZ Biztonsági Tanácsát is összehívta egy ülésre, amin 3 szakértő tájékoztatta a jelenségről a tagokat. Kirill Vyshinsky (a Rossiya Segodnya/Oroszország Ma ügyvezető igazgatója) és Dmitry Vasilets (a Jogászok Ukrán Szakszervezetének helyettes vezetője) kiálltak amellett, hogy Ukrajna ki akarta irtani az oroszokat, illetve, hogy a nyugati országok összeszövetkeztek Oroszország ellen és megpróbálják ellehetetleníteni, megsemmisíteni. Timothy Snyder – a Yale egyetem professzora, – szerint pedig a ruszofóbia narratíva az Ukrajnában elkövetett háborús bűncselekményeket hivatott igazolni, míg az oroszokhoz ellenszenvvel való viszonyulás

³⁰ Elene Panchulidze, „Russian Soft Power: Balancing the Propaganda Threats and Challenges” (2017): 16–17, Elérhető: <https://gip.ge/publication-post/russian-soft-power-balancing-the-propaganda-threats-and-challenges/>.

³¹ Panchulidze tanulmánya leírja milyen népszerű az euroatlanti integráció és értékrend Georgiában, annak ellenére, hogy a lakosság tudása minimális a témában. A grúz társadalom elenyésző részének (9%) volt bármilyen fizikai kapcsolata az EU-val, valamint a hiányolják, hogy nem ismertetik velük az EU tagság előnyeit, jellemzőit.

³² Leonid Gozman, „Sanctions Should Punish Putin, Not His Opponents” *Foreign Policy*, 23 máj. 2022, online, Internet, 5 nov. 2023., Elérhető: <https://foreignpolicy.com/2022/05/23/russia-sanctions-dissidents/>.

³³ „Russians weary of Ukraine war want return to normal life - The Washington Post”, é. n., online, Internet, 5 nov. 2023., Elérhető: <https://archive.ph/20220607003142/https://www.washingtonpost.com/world/2022/06/05/russia-war-public-opinion/>.

kizárólag Moszkva politikájának és cselekedeteinek köszönhető.³⁴ A posztszovjet térségben gyakori dezinformációs kampány, hogy ha tüntetés zajlik, akkor az egy „Nyugat” által finanszírozott oroszellenes demonstráció, melynek célja, hogy megismétlődjön a 2014-es Euromajdan tüntetés és oroszellenes kormányzat kerüljön hatalomra az adott országban. Ez a dezinformációs kampány a ruszofóbia narratívához kapcsolható, miszerint a „Nyugat” meg akarja semmisíteni Oroszországot. A Georgiában időről-időre zajló demonstrációk sem képeznek kivételt: 2019-ben Szergej Gavrilov – az orosz Állami Duma képviselője, aki mellesleg nagy támogatója a két szeparatista államnak és az általuk elkövetett határsértéseknek, – Tbiliszibe, Georgia parlamentjébe látogatott és oroszul beszédet mondott a Parlamentközi Ortodoxiával Foglalkozó Közgyűlésnek (Διακοινοβουλευτική Συνέλευση Ορθοδοξίας), miközben a grúz országgyűlés elnökének a székébe ült. A grúz szuverenitás megsértéseként értelmezett cselekedeten felháborodott lakosság kivonult az utcákra protestálni. Michael R. Carpenter amerikai diplomata Minszkbe látogatott 2019-ben és pár nappal korábban ő is Georgiában járt, ahol kifogásolta a grúz-orosz kapcsolatok közelségét, illetve a nagy mennyiségű orosz üzletember befektetését, akik földeket vásárolnak fel az országban. Érvelése szerint Georgia rendkívül hamar egy erőszakmentes, de annál gyorsabb orosz okkupáció áldozatává válhat ha így folytatja. Az oroszok erre megvádolták az Amerikai Egyesült Államokat, hogy az egy újabb „színes forradalmat” akar véghez vinni, ezúttal Georgiában. Tehát az orosz verzióban nem Szergej Gavrilov cselekedete miatt tüntettek az emberek, hanem mert az amerikai Michael Carpenter felbujtotta őket.³⁵ Az ukrajnai háború kitörése után is folytatódott ezen dezinformációs kampány, mely a ruszofóbia narratíva keretén belül Oroszországot akarja áldozatként bemutatni (valójában ezen dezinformációs kampány másik nyugatellenes narratívákhoz is kapcsolódik, például az „Ukrajna külföldi kontroll alatt áll”, és a „Nyugat kordon szanitert létesít Oroszország körül” narratívákhoz).³⁶ 2023-ban georgiai nemzetbiztonsági szolgálatokra hivatkozó Vladimir Zhabarov (az orosz Állami Duma szenátora) szerint puccsot szervez a „Nyugat” Georgiában, mivel oroszellenes kormányzatot szeretne hatalomra juttatni. A georgiai Euromajdant 2023 októberére-decemberére időzítik,

³⁴ „‘Russophobia’ Term Used to Justify Moscow’s War Crimes in Ukraine, Historian Tells Security Council | UN Press”, é. n., online, Internet, 5 nov. 2023. , Elérhető: <https://press.un.org/en/2023/sc15226.doc.htm>.

³⁵ „Американцы репетируют на Грузии «цветную революцию» в Минске?”, 26 jún. 2019, online, Internet, 5 nov. 2023. , Elérhető: <https://www.rubaltic.ru/article/politika-i-obshchestvo/26062019-amerikantsy-repetiruyut-na-gruzii-tsvetnuyu-revolutsiyu-v-minske/>.

³⁶ „Disinfo: The protests in Georgia were US rehearsal for a colour revolution in Belarus” *EUvsDisinfo*. , é. n., online, Internet, 6 nov. 2023. , Elérhető: <https://euvsdisinfo.eu/report/the-protests-in-georgia-is-uss-rehearsal-of-a-colour-revolution-in-belarus>.

mivel ekkorra várható az EU tagjelölti státuszról a döntés.³⁷ Kiemelik, hogy a tüntetés tervezése külföldi koordináció és pénzügyi támogatás segítségével történik – a RIA Novosztyi értesülései szerint ez a „Nyugat” bosszúja, mivel Georgia nem csatlakozott az Oroszországi Föderáció elleni szankciókhoz, valamint nem indít fegyverszállítmányokat az ukrajnai háborúba. Valamint Zhabarov összeesküvést sejt a háttérben, ugyanis a társadalom felkelésének szervezése azután indult meg, hogy Salome Zurbishvili georgiai elnök – aki francia állampolgársággal is rendelkezik – ellen bizalmatlansági indítványt nyújtottak be a parlamentben. Zhabarov szerint ez a bizalmatlansági indítvány és a georgiai majdan megszervezésének egybeesése nem a véletlen műve. A történet teljes mértékben beleillik a korábbi orosz narratívákba, illetve az ukrajnai háború kitörése óta Georgiában egy újabb narratíva merült fel, miszerint a Nyugat be akarja léptetni Georgiát a háborúba Oroszország ellen.³⁸ Ezen történet még ugyanazon a napon folytatást is kapott: immár az Állami Duma Biztonsági Bizottságának tagja, Adalbi Shkhagoshev nyilatkozott az esetről egy módosításokon átesett cikk keretében. Ebben már megnevezésre kerültek a tüntetést koordináló és pénzügyi támogatást nyújtó külföldi szereplők: az Egyesült Királyság és az Amerikai Egyesült Államok. Valamint a cikk ismét hangoztatja az október-decemberre tervezett tüntetés 2014-es Euromajdanhoz hasonló jellegét. A RIA Novosztyit idézve pedig explicit kijelentésre kerül ismét az „Ukrajna külföldi kontroll alatt áll”, a „Nyugat kordon szanitert létesít Oroszország körül” és a ruszofóbia narratíva: „A Nyugat új forrásokat keres Oroszország gyengítésére. A fő cél az, hogy Georgiában olyan embereket juttassanak hatalomra, akik nyíltan agresszívan viszonyulnak Oroszországhoz. Nekik feltétel nélkül teljesíteniük kell majd a Nyugat követeléseit, ahogy azt ma a kijevi hatóságok.”³⁹ Bizonyítékokat ez a cikk sem tud felmutatni a nyugati hatalmak – kifejezetten angol és amerikai – részvételére az állítólag Georgiában 2023 év végén végrehajtani tervezett puccsban.⁴⁰ Utolsóként pedig egy 2023. október 26-i hírt idézek fel, amelyben Marija Zaharova, az

³⁷ Sputnik Грузия, „Запад мстит Грузии за отказ присоединиться к санкция против РФ – сенатор о заявлении СГБ” *Sputnik Грузия*, 20230919T1211 400Kr. u., online, Internet, 5 nov. 2023. , Elérhető: <https://sputnik-georgia.ru/20230919/zapad-mstit-gruzii-za-otkaz-prisoediniti-sya-k-sanktsiya-protiv-rf---senator-o-zayavlenii-sgb-282406660.html>.

³⁸ „Disinfo: The West wants to initiate Euromaidan in Georgia as revenge for not joining sanctions on Russia” *EUvsDisinfo*, é. n., online, Internet, 6 nov. 2023. , Elérhető: <https://euvsdisinfo.eu/report/the-west-wants-to-initiate-euromaidan-in-georgia-as-revenge-for-not-joining-sanctions-on-russia>.

³⁹ Sputnik Грузия, „Депутат Госдумы прокомментировал заявление СГБ о готовящемся в Грузии перевороте” *Sputnik Грузия*, 20230919T1300 400Kr. u., online, Internet, 6 nov. 2023. , Elérhető: <https://sputnik-georgia.ru/20230919/deputat-gosdumy-prokommentiroval-zayavlenie-sgb-o-gotovyaschemsya-v-gruzii-perevorote-282413731.html>.

⁴⁰ „Disinfo: The West aims at bringing an anti-Russian government to power in Georgia” *EUvsDisinfo*, é. n., online, Internet, 6 nov. 2023. , Elérhető: <https://euvsdisinfo.eu/report/the-west-aims-at-bringing-an-anti-russian-government-to-power-in-georgia>.

Oroszországi Föderáció Külügyminisztériumának sajtószóvivője megvádolja Kijevet, hogy konfliktusok kitörését igyekszik elérni a Kaukázusban, illetve a Közel-Keleten. Az értesülésük szerint Volodimir Zelenszkij ukrán elnök Georgiát és Moldovát is felszólította arra, hogy indítsanak katonai műveleteket Oroszország ellen.⁴¹ Ezek az állítások egy két héttel korábban indult hír folytatását képezik, ami a Stopfake⁴² nevű ukrán weboldal szerint Zelenszkij elnök Közös Expedíciós Erők vezetőihez intézett október 13-i beszédének az eltorzításából és manipulálásából születtek. A korábbi orosz sajtóhír idézete szerint Zelenszkij elnök felszólította Georgiát, hogy „[...]gondoskodjon a területi integritásáról, vagyis nyisson meg egy második hadszínteret – indítson háborút Abházia és Dél-Oszétia ellen.”⁴³ A beszéd átiratában ilyen részt nem találni, helyette többek között a következő állítások olvashatók: 1. Ukrajna új interakciós formákat, erősebb kooperációt szeretne a fekete-tengeri térségben, amely térségnek az infrastruktúrája kulcsfontosságú lesz Európa geopolitikai stabilitásának kivívásában, 2. az orosz agresszió elleni sikeres ukrán fellépés új lehetőségeket fog teremteni Georgia számára, hogy majd helyreállíthassa területi integritását, 3. vagy győzedelmeskedik a terrorista Oroszország és instabilitás köszönt be a kontinensen, vagy a sok együttműködésnek köszönhetően Oroszország elveszíti a konfrontációt, valamint 4. Oroszország az egy évvel korábbihoz hasonló hibrid műveleteket és terrortámadásokat fog végrehajtani elsősorban az ukrán energia infrastruktúra ellen.⁴⁴ Ez az ukránokat démonizáló dezinformációs kampány szintén a már említett nyugatellenes, illetve az Oroszországot áldozatként bemutatni igyekvő narratívákra épül és Georgia empátiáját igyekszik megnyerni.

Összefoglalásképp kijelenthető, hogy az orosz információs műveletek kognitív képességei, a dezinformációs kampányok fenyegetést jelentenek az EU és a KBVP számára, bár sokkal inkább közvetett módon, mint közvetlenül. Az oroszok elsősorban az euroatlanti integráció és

⁴¹ „Զախարովան Կիևին մեղադրել է Կովկասում և Մերձդնեստրում ռազմական հակամարտություններ հրահրելու ցանկության մեջ”, é. n., online, Internet, 6 nov. 2023. , Elérhető: <https://news.am/arm/news/789131.html>.

⁴² Olena Churanova, „Фейк: Зеленский призвал повысить безопасность Украины «за счет войны в Грузии»” *StopFake.* , 17 okt. 2023, online, Internet, 6 nov. 2023. , Elérhető: <https://www.stopfake.org/ru/fejk-zelenskij-prizval-povysit-bezopasnost-ukrainy-za-schet-voyny-v-gruzii/>.

⁴³ „Зеленский призвал повысить безопасность Киева за счет войны в Грузии — EADaily — Грузия. Зеленский. Новости. Зеленский новости. Новости Грузии. Грузия новости. Новости Грузии. Грузия сегодня. Грузия последние новости на сегодня.”, é. n., online, Internet, 6 nov. 2023. , Elérhető: <https://web.archive.org/web/20231016123327/https://eadaily.com/ru/news/2023/10/13/zelenskiy-prizval-povysit-bezopasnost-kieva-za-schet-voyny-v-gruzii>.

⁴⁴ „We need reliable geopolitical stability in Europe and in the whole Euro-Atlantic space – address of the President of Ukraine to the leaders of the countries of the Joint Expeditionary Force” *Official website of the President of Ukraine.* , é. n., online, Internet, 6 nov. 2023. , Elérhető: <https://www.president.gov.ua/en/news/nam-potribna-nadijna-geopolitchna-stabilnist-u-yevropi-ta-n-86329>.

az EUMM támogatottságát próbálják csökkenteni, megszüntetni, ezzel a misszió mandátumát aláásni, valamint a dezinformációs kampányok másodlagos célként megpróbálják a grúzokat empátiára és barátságosabb hozzáállásra bírni az Oroszországi Föderáció iránt. Ha pedig sikerül elhíttetni a lakossággal, hogy az EUMM, az integráció és a nyugati értékrend veszélyes Georgiára, akkor szinte biztos, hogy a misszió mandátuma nem kerül többet meghosszabbításra, esetleg Georgia megkéri az EU-t, hogy vonja ki a válságkezelőket az országból még a mandátum lejártá előtt. Ennek bekövetkezte csökkentené az EU és az integráció nemzetközi reputációját, valamint lehetővé tenné az orosz befolyás könnyebb terjedését. Ellenintézkedésként az EUMM látogatásokat kezdeményezett a helyi lakoságnál, valamint nyilatkozatokat tett, amelyekben az orosz dezinformációs kampányokat cáfolta. A Georgiában jelenlévő orosz narratívákat illetően pedig kijelenthető, hogy a háború előtti állapothoz képest minimális változáson mentek keresztül, mivel a különféle nyugatellenes és Oroszországot áldozatként bemutatni próbáló narratívák már korábban is jelen voltak. Mindösszesen kibővültek a 2022-ben kitört ukrajnai háború aktualitásaival, mint például a népiirtást végző náci ukránokkal vagy a hadat viselő Ukrajna állítólagos háborús uszításával.

5.3. A közösségi média szerepe a dezinformációban

A közösségi média – bár már az 1970-es években megjelent – a 21. század beköszöntével vált egyre népszerűbbé olyan felületek elkészítésével, mint a Facebook, Youtube, Twitter, Instagram. A dezinformációs kampányok terjesztésére a dezinformációs szereplők nemcsak a hagyományos médiát, hanem a Web 2.0-ra épülő úgynevezett újmédiát – melynek legjelentősebb típusa a közösségi média – is felhasználják. Az újmédia és a közösségi média lényege, hogy a tartalmat már elsősorban a felhasználók állítják elő, vagyis itt a web már nem egy publikációs médium – mint például a televízió, rádió, nyomtatott sajtó stb., – hanem egy kommunikációs médium.⁴⁵

A közösségi médiát állami és nem állami szereplők is egyszerűen felhasználhatják lélektani műveletek végrehajtására, az Oroszországi Föderáció pedig gyakori alkalmazójaként ismét bekerül a képbe. Oroszország proxijai – oroszpárti politikusok, pártok, lefizetett think tankok és sajtóorgánok – a közösségi média felületekre gyakran töltnek fel Vlagyimir Putyin elnököt és cselekedeteit, valamint Oroszországot pozitívan, míg a Nyugatot és az euroatlanti integrációt negatívan bemutató bejegyzéseket. A közösségi média különösen veszélyessé vált

⁴⁵ Peter Tóth és Jenő Duchon, *Kutatások és innovatív megoldások a szakképzésben és a szakmai tanárképzésben*, 2012 148–149.

azon algoritmusoknak köszönhetően, amelyek a cégek profitjainak maximalizálására készültek. Ezen algoritmusok a cél elérésének érdekében folyamatosan elemzik a felhasználók szokásait (figyelik milyen oldalakat követ, milyen hírek érdeklí, milyen posztokra kattint, reagál, milyen típusú és témájú bejegyzéseknél időzik el). A hírfolyamban keletkező nagy mennyiségű tartalom pedig kezelhetetlenné válna a nagy mennyiségű információ miatt, ezért a szolgáltatók, a felhasználók szokásaira épülő elemzések alapján, már szelektálják a hírfolyamot. Ez viszont azt eredményezi, hogy a valamilyen párt, politikai ideológia, narratíva irányába elkötelezett felhasználó kizárólag az irányultságának megfelelő tartalmakkal fog találkozni. Egy másik veszélyforrást jelent a nagy mennyiségű ellenőrizetlen forrású hír nagy nyilvánosság előtti rendkívül gyors elterjedése. Ezeket a híreket dezinformációs célzattal szokták előállítani és gyakran gyűlöletkeltésen alapszanak. Ilyen esetek a 2015-ös migrációs válság alatt gyakran előfordultak Magyarországon is, a leközlött, illetve szó szerint átvett álhírek rövid idő alatt pedig több ezres megosztásokat értek el.⁴⁶ A COVID-19 pandémia idején is hasonló jelenséget lehetett megfigyelni többek között a szélsőséges nézeteket valló, a jelentős mértékű szociális bizalommal rendelkező és az összeesküvés-elmélet iránt rajongó emberek körében.

Továbbá mindenképpen említést érdemelnek még a „trollok” és az államok által alkalmazott trollhadseregek. Bányász Péter kiberbiztonsági szakértő a következőképp határozta meg a troll kifejezés jelentését: „[...] olyan személyt takar, aki provokatív, ingerlő módon, tárgyhoz nem tartozó üzenetekkel bombáz egy online közösséget, azzal a szándékkal, hogy más felhasználókból heves reakciókat provokáljon ki, vagy más módon zavarja, lehetetlenítse el a témába vágó eszmecserét.”, bár kifogásolja a trollhadsereg és a troll kifejezések összemosását, mivel érvelése szerint a bérkommentelők „[...] meghatározott céllal, konkrét ügy érdekében végeznek konspirált körülmények közt, hogy a megbízó kilétét leplezzék.”, így esetükben a „shill” elnevezést találja helyénvalónak.⁴⁷ Oroszország előszeretettel vet be trollhadseregeket – melyek közül a legismertebb talán a Glavset volt – is a Kreml nyugatellenes narratíváinak és dezinformációs kampányainak a terjesztéséhez.

A közösségi média tehát egy kiváló felület a dezinformáció gyors és hatékony terjesztésére, igénybevitelével magasabb határfokon lehet terjeszteni a saját dezinformációs narratívát, kampányt, mint a hagyományos média segítségével. Azonban kifejezetten olyan államokban működik jól, ahol a lakosság használja az Internetet és a közösségi médiát információszerzésre.

⁴⁶ Bányász Péter, „A közösségi média szerepe a lélektani műveletekben az elmúlt időszak válságainak tükrében” *Szakmai Szemle: A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Tudományos-Szakmai Folyóirata*. 13.1 (2016): 73–76.

⁴⁷ Uo., 77.

Georgiában pedig ezen a téren máig a televízió dominál és az Internet és közösségi média felületek – bár az elmúlt évtizedben egyre növekedett népszerűségük és jelentőségük – csupán második legjelentősebb forrásként vannak jelen. A CRRC reprezentatív kutatását Clem és mtsai. (2023) táblázatokba foglalta, melynek a releváns kivonata alább látható (3. táblázat). Ez persze nem jelenti azt, hogy a georgiai hatóságoknak és az EUMM-nek nem kellene foglalkozni a közösségi médián keresztül terjesztett dezinformációs kampányokkal, azonban ameddig a televízió a legdominánsabb információforrás, addig az ellenintézkedéseket is azon keresztül célszerű meghozni.

Az információszerzés fő forrásai Georgiában		
Elsődleges		
Család/barátok/szomszédok	229	8%
Internet/közösségi média	497	17%
Nyomtatott sajtó	31	1%
Rádió	21	kevesebb, mint 1%
Televízió	2106	72%
Egyéb	6	kevesebb, mint 1%
Nem tudja/nem nyilatkozik/hiba	37	1%
Összesen	2927	100%
Másodlagos		
Csak egy forrásból tájékozódik	812	27,7%
Család/barátok/szomszédok	801	27,4%
Internet/közösségi média	635	21,7%
Nyomtatott sajtó	171	5,8%
Rádió	45	1,5%
Televízió	382	13,1%
Egyéb	12	0,4%
Nem tudja/nem nyilatkozik/hiba/kihagyta	69	2,4%
Összesen	2927	100%

3. Táblázat: A lakosság információszerzésének fő forrásai Georgiában (Saját szerkesztés Ralph S. Clem, Erik S. Herron, és Ani Tepnadze *Russian Anti-Western Disinformation, Media Consumption and Public Opinion in Georgia* című műve alapján)

6. Diszkusszió

Kutatásomban az orosz hibrid hadviselést, illetve annak információs eszközrendszerét/szegmensét vizsgáltam, azok alkalmazását Georgiában. A hangsúly az orosz dezinformációra került kutatásomban, melyet az euroatlanti integráció és a Nyugat reputációjának, támogatásának aláásására alkalmaz az Oroszországi Föderáció. Példákon

keresztül szemléltetve bemutattam, hogy az orosz információs műveletek veszélyesek; kognitív képességeik fenyegetést jelentenek a gyenge jogállamisággal, valamint kevés korrupcióellenes intézkedésekkel rendelkező – gyakran posztszovjet – államokra, a társadalmak azon részeire és demográfiai kisebbségekre, amelyek képesek az orosz narratívákkal azonosulni. Ezzel szemben a technikai képességek a nyugati államokra is egyértelmű fenyegetést jelentenek, mivel gyakran hivatalos állami honlapokat és sebezhető, illetve kritikus infrastruktúrát (például kórházakat, közlekedési hálózatot és energiahálózatot) vesznek célba. Ezeknek a rendszereknek a megzavarása súlyos fizikai károkat és halált is okozhat a megtámadott területen.

Mint kiderült, az EUMM-et nem támadják gyakran oroszbarát ügynökök, de Oroszország sem, ellentétben más nyugati szövetséges intézményekkel, például a Lugar Kutatóközponttal. Ettől függetlenül az orosz dezinformációs kampányok aggodalomra adnak okot, mivel fő és közös céljuk az euroatlanti integráció georgiai támogatásának csökkentése. Oroszország és ügynökei e cél eléréséhez lényegében megtámadnak minden Nyugathoz köthető eseményt, befektetést, intézményt, valamint felhasználják a grúzok különféle félelmeit (például Törökországtól való félelem, a belső és külső migrációtól való félelem). A siker azt jelentené, hogy a grúzok elveszítenék az euroatlanti intézményekbe és missziókba vetett bizalmukat, ami a KBVP-misszió megszüntetéséhez vezetne, mivel a misszió mandátumát nem lehet meghosszabbítani Georgia konszenzusa nélkül. Ami pedig meglehetősen negatívan befolyásolná az Európai Unió hírnevét, megítélését.

Ellenintézkedéseket már kezdeményeztek a georgiai hatóságok, illetve az EUMM is: nyilatkozatokban cáfolta az orosz dezinformációt és látogatásokat kezdeményezett a helyi lakosoknál. Azonban egy 2019-es felmérés szerint a georgiai lakosság körében a televíziós adások szolgálnak a domináns információforrásként, így az oroszbarát dezinformációs kampányokat is főleg ezeken keresztül terjesztik. Tehát, célszerű lenne az EUMM-nek a georgiai kormányzattal együttműködve a televíziót igénybe venni a dezinformáció elleni harc során.

Oroszország nyugatellenes narratívái gyakran áldozatként próbálják meg bemutatni az országot, aki csupán védekezik a Nyugat elnyomó tevékenységével szemben. Olyan narratívák tartoznak ide, mint például a „kordon szaniter létrehozása Oroszország körül”, „Ukrajnát a Nyugat irányítja”, a „posztszovjet térségben színes forradalmakat szervez a Nyugat, hogy hatalomra ültethesse bábkormányait”. A 2022. február 24-én kitört ukrajnai háború óta minimális változáson esett át a nyugatellenes narratívák: kibővültek olyan narratívákkal, mint a „népirtó náci ukránok”, vagy „Ukrajna háborús uszítást végez”. Ezek a narratívák ismételten

áldozatként próbálják bemutatni az Oroszországi Föderációt, a Nyugatot és az euroatlanti integráció felé elkötelezett országok lakosait pedig démonizálják. A vizsgált dezinformációs kampányokat és narratívákat a kutatás folytatásaként tovább kívánom elemezni Jacques Ellul „Propaganda: The Formation of Men’s Attitudes” című műve alapján.

A közösségi média egy kommunikációs médium, mely a 21. század beköszöntével vált igazán elterjedté és szignifikáns fenyegetést képvisel a rajta terjesztett dezinformáció. Ugyanis a felhasználók állítják elő rajta a tartalmakat, és interaktálnak egymással, egymás tartalmaival: reagálnak rájuk, megosztják, illetve továbbosztják. A 2015-ös migrációs válság során Magyarországon is tudott egy-egy ilyen dezinformációs célzattal készült cikk tízezres nagyságrendű megosztást elérni, míg ha nagyobb, több felhasználóval rendelkező országot veszünk vagy több ember által beszélt ismert nyelven készült bejegyzést, akkor a megosztások még hamarabb még nagyobb számokat produkálni. Valamint veszélyt jelentenek még az algoritmusok, illetve saját magunk által kialakított véleménybuborékok, ami miatt csak olyan információval találkozunk, ami beleillik világnézetünkbe, továbbá a trollhadseregek, akik hamis profilokról hatalmas mennyiségű interakciót indítanak a közösségi média felületeken, a meghatározott dezinformációs kampány támogatása végett. Georgia esetén azonban a közösségi média használata jelenleg még jelentős hátrányban van a televízió használatához képest, így az EUMM válságkezelő missziónak mandátuma és az EU védelmének érdekében a televíziós megjelenésre és dezinformáció elleni küzdelemre kellene fókuszálnia.

Függelék

Ábrák jegyzéke

1. Ábra: Az állam eszközrendszereinek alkalmazása hibrid hadviselés során P. 11.
2. Ábra: Georgia és a két szeparatista állam P. 15.

Táblázatok jegyzéke

1. Táblázat: Orosz információs eszközrendszerek bevetése Georgiában Pp. 11-12.
2. Táblázat: A leggyakoribb orosz dezinformációs kampányok P. 16.
3. Táblázat: A lakosság információszerzésének fő forrásai Georgiában P. 25.

Felhasznált irodalom

1. Bányász Péter. „A közösségi média szerepe a lélektani műveletekben az elmúlt időszak válságainak tükrében”. *Szakmai Szemle: A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Tudományos-Szakmai Folyóirata* 13.1 (2016): 61–81.

2. Chivvis, Christopher S. *Understanding Russian*. RAND Corporation, március 22, 2017. Online. Internet. 16 okt. 2023. . Elérhető: <https://www.rand.org/pubs/testimonies/CT468.html>.
3. Churanova, Olena. „Фейк: Зеленский призвал повысить безопасность Украины «за счет войны в Грузии»”. *StopFake*, 17 okt. 2023. Online. Internet. 6 nov. 2023. . Elérhető: <https://www.stopfake.org/ru/fejk-zelenskij-prizval-povysit-bezopasnost-ukrainy-za-schet-voyny-v-gruzii/>.
4. Clem, Ralph S., Erik S. Herron, és Ani Tepnadze. „Russian Anti-Western Disinformation, Media Consumption and Public Opinion in Georgia”. *Europe-Asia Studies* (2023): 1–25.
5. Cullen, Patrick és mtsai. „The landscape of Hybrid Threats: A Conceptual Model (Public Version)”. *JRC Publications Repository*, 22 febr. 2021. Online. Internet. 8 nov. 2023. . Elérhető: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC123305>.
6. Eady, Gregory és mtsai. „Exposure to the Russian Internet Research Agency foreign influence campaign on Twitter in the 2016 US election and its relationship to attitudes and voting behavior”. *Nature Communications* 14.1 (2023): 62.
7. Frankland, Neil. „Donald Trump takes credit for »fake news«, dictionary disputes”, é. n. Online. Internet. 30 szept. 2023. . Elérhető: <https://thenewdaily.com.au/news/world/2017/10/09/donald-trump-fake-news/>.
8. Fridman, Ofer, Virginie Baudais, és Givi Gigitashvili. „Enhancing the capabilities of CSDP missions and operations to identify and respond to disinformation attacks” (2023).
9. Gamkrelidze, Tamar. „Georgia’s external frontier on Russia sedimented and unmalleable: engagement politics and the impact of the three-tier warfare”. *Journal of Contemporary European Studies* 31.2 (2023): 536–555.
10. Gozman, Leonid. „Sanctions Should Punish Putin, Not His Opponents”. *Foreign Policy*, 23 máj. 2022. Online. Internet. 5 nov. 2023. . Elérhető: <https://foreignpolicy.com/2022/05/23/russia-sanctions-dissidents/>.
11. Jakusné Harnos, Éva. „Fake News and Social Media as Security Risks”, 2020. Online. Internet. 3 aug. 2023. .
12. Machurishvili, Nino. „Prospects of the EU’s Common Foreign and Security Policy and Russia’s Disinformation Campaign in the South Caucasus”. *Studia Europejskie - Studies in European Affairs* 25.1 (2021): 127–145.
13. MIGREUROP. „Georgia”. *MIGREUROP*, 25 okt. 2023. Online. Internet. 26 okt. 2023. . Elérhető: <https://migreurop.org/article2195.html>.

14. Nakashima, Ellen, és Jay Greene. „Hospitals being hit in coordinated, targeted ransomware attack from Russian-speaking criminals”. *Washington Post*, 29 okt. 2020. Online. Internet. 16 okt. 2023. . Elérhető: https://www.washingtonpost.com/national-security/hospitals-being-hit-in-coordinated-targeted-ransomware-attack-from-russian-speaking-criminals/2020/10/28/e6e48c38-196e-11eb-befb-8864259bd2d8_story.html.
15. Panchulidze, Elene. „Russian Soft Power: Balancing the Propaganda Threats and Challenges” (2017). Elérhető: <https://gip.ge/publication-post/russian-soft-power-balancing-the-propaganda-threats-and-challenges/>.
16. Prier, Jarred. „Commanding the Trend: Social Media as Information Warfare”. *Strategic Studies Quarterly* 11.4 (2017): 50–85.
17. Reichborn-Kjennerud, Erik, és Patrick Cullen. „What is Hybrid Warfare?” 4 p. (2016). Online. Internet. 15 okt. 2023. . Elérhető: <https://nupi.brage.unit.no/nupi-xmlui/handle/11250/2380867>.
18. Schreck, Carl. „From »Not Us« To »Why Hide It?«: How Russia Denied Its Crimea Invasion, Then Admitted It”. *Radio Free Europe/Radio Liberty*, 17:01:50Z, szak. Russia. Online. Internet. 30 szept. 2023. . Elérhető: <https://www.rferl.org/a/from-not-us-to-why-hide-it-how-russia-denied-its-crimea-invasion-then-admitted-it/29791806.html>.
19. Tóth, Peter, és Jenő Duchon. *Kutatások és innovatív megoldások a szakképzésben és a szakmai tanárképzésben*, 2012.
20. Грузия, Sputnik. „Депутат Госдумы прокомментировал заявление СГБ о готовящемся в Грузии перевороте”. *Sputnik Грузия*, 20230919T1300 400Kr. u. Online. Internet. 6 nov. 2023. . Elérhető: <https://sputnik-georgia.ru/20230919/deputat-gosdumy-prokommentiroval-zayavlenie-sgb-o-gotovyaschemsya-v-gruzii-perevorote-282413731.html>.
21. ———. „Запад мстит Грузии за отказ присоединиться к санкция против РФ – сенатор о заявлении СГБ”. *Sputnik Грузия*, 20230919T1211 400Kr. u. Online. Internet. 5 nov. 2023. . Elérhető: <https://sputnik-georgia.ru/20230919/zapad-mstit-gruzii-za-otkaz-prisoedinitnya-k-sanktsiya-protiv-rf---senator-o-zayavlenii-sgb-282406660.html>.
22. Рюо, КГБ. „8 ноября 2019 — КГБ РЮО”, 8 nov. 2019. Online. Internet. 4 nov. 2023. . Elérhető: <https://kgbruo.org/zayavlenie-6/>.
23. ———. „20 мая 2020 — КГБ РЮО”, 20 máj. 2020. Online. Internet. 4 nov. 2023. . Elérhető: <https://kgbruo.org/press-soobshhenie-2/>.
24. „A Europe that Protects: Countering Hybrid Threats | EEAS”, é. n. Online. Internet. 3 nov. 2023. . Elérhető: https://www.eeas.europa.eu/node/46393_en.

25. „About”. *EUvsDisinfo*, é. n. Online. Internet. 1 okt. 2023. . Elérhető: <https://euvsdisinfo.eu/about/>.
26. „Disinfo: The protests in Georgia were US rehearsal for a colour revolution in Belarus”. *EUvsDisinfo*, é. n. Online. Internet. 6 nov. 2023. . Elérhető: <https://euvsdisinfo.eu/report/the-protests-in-georgia-is-uss-rehearsal-of-a-colour-revolution-in-belarus>.
27. „Disinfo: The West aims at bringing an anti-Russian government to power in Georgia”. *EUvsDisinfo*, é. n. Online. Internet. 6 nov. 2023. . Elérhető: <https://euvsdisinfo.eu/report/the-west-aims-at-bringing-an-anti-russian-government-to-power-in-georgia>.
28. „Disinfo: The West wants to initiate Euromaidan in Georgia as revenge for not joining sanctions on Russia”. *EUvsDisinfo*, é. n. Online. Internet. 6 nov. 2023. . Elérhető: <https://euvsdisinfo.eu/report/the-west-wants-to-initiate-euromaidan-in-georgia-as-revenge-for-not-joining-sanctions-on-russia>.
29. „Georgian Media Environment in 2016-2020”. *საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო*, é. n. Online. Internet. 4 nov. 2023. . Elérhető: <https://transparency.ge/en/post/georgian-media-environment-2016-2020>.
30. „Principles of peacekeeping”. *United Nations Peacekeeping*, é. n. Online. Internet. 12 okt. 2023. . Elérhető: <https://peacekeeping.un.org/en/principles-of-peacekeeping#:~:text=Consent%20of%20the%20parties,-UN%20peacekeeping%20operations&text=This%20requires%20a%20commitment%20by,carry%20out%20its%20mandated%20tasks>.
31. „Russians weary of Ukraine war want return to normal life - The Washington Post”, é. n. Online. Internet. 5 nov. 2023. . Elérhető: <https://archive.ph/20220607003142/https://www.washingtonpost.com/world/2022/06/05/russia-war-public-opinion/>.
32. „‘Russophobia’ Term Used to Justify Moscow’s War Crimes in Ukraine, Historian Tells Security Council | UN Press”, é. n. Online. Internet. 5 nov. 2023. . Elérhető: <https://press.un.org/en/2023/sc15226.doc.htm>.
33. „The Real Story of »Fake News«”, é. n. Online. Internet. 24 aug. 2023. . Elérhető: <https://www.merriam-webster.com/wordplay/the-real-story-of-fake-news>.
34. „The shaping of a Common Security and Defence Policy | EEAS”, é. n. Online. Internet. 12 okt. 2023. . Elérhető: https://www.eeas.europa.eu/eeas/shaping-common-security-and-defence-policy_en.

35. „We need reliable geopolitical stability in Europe and in the whole Euro-Atlantic space – address of the President of Ukraine to the leaders of the countries of the Joint Expeditionary Force”. *Official website of the President of Ukraine*, é. n. Online. Internet. 6 nov. 2023. . Elérhető: <https://www.president.gov.ua/en/news/nam-potribna-nadijna-geopolitichna-stabilnist-u-yevropi-ta-n-86329>.
36. „Американцы репетируют на Грузии «цветную революцию» в Минске?”, 26 jún. 2019. Online. Internet. 5 nov. 2023. . Elérhető: <https://www.rubaltic.ru/article/politika-i-obshchestvo/26062019-amerikantsy-repetiruyut-na-gruzii-tsvetnuyu-revolyuetsiyu-v-minske/>.
37. „Зеленский призвал повысить безопасность Киева за счет войны в Грузии — EADaily — Грузия. Зеленский. Новости. Зеленский новости. Новости Грузии. Грузия новости. Новости Грузия. Грузия сегодня. Грузия последние новости на сегодня.”, é. n. Online. Internet. 6 nov. 2023. . Elérhető: <https://web.archive.org/web/20231016123327/https://eadaily.com/ru/news/2023/10/13/zele-nskiy-prizval-povysit-bezopasnost-kieva-za-schet-voyny-v-gruzii>.
38. „თარხან-მოურავი: ისეთი განცდა მაქვს, რომ სეზასტიან კურცის არ ესმის რა ვითარებაა საქართველოში”, 6 márc. 2017. Online. Internet. 25 okt. 2023. . Elérhető: <https://ipress.ge/news/politika/tharkhan-mouraviisethi-gan>.
39. „ქეით ფიერონი - ევროკავშირის სადამკვირვებლო მისიისთვის გამოწვევაა, ადგილზე ჩვენი წარმომადგენლობა შევინარჩუნოთ, რათა საქართველოს მოსახლეობამ იცოდეს, კვლავ აქ ვართ და ვპატრულირებთ”. *ITV*, é. n. Online. Internet. 4 nov. 2023. . Elérhető: <https://1tv.ge/news/geit-fieron-i-evrokavshiris-sadamkvirveblo-misiistvis-gamowvevaa-adgilze-chveni-warmomadgenloba-shevinarchunot-rata-saqartvelos-mosakhleobam-icodes-kvlav-aq-vart-da-vpatrulirebt/>.
40. „Հախարոյկան Կիւիւն մեղադրել է Կովկասում և Մերձդնեստրում ռազմական հակամարտութիւններ հրահրելու ցանկութեան մը”, é. n. Online. Internet. 6 nov. 2023. . Elérhető: <https://news.am/arm/news/789131.html>.